

บทที่ 11

การพัฒนาขนส่งผู้โดยสาร

Logistic กับการขนส่งผู้โดยสารในอนาคต

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาขนส่งผู้โดยสาร

- มีความรวดเร็วในการขนส่งผู้โดยสาร
- มีความประหยัดในการขนส่งผู้โดยสาร
- มีความปลอดภัยในการขนส่งผู้โดยสาร
- มีความสะดวกสบายในการขนส่งผู้โดยสาร
- มีความแน่นอนและตรงเวลาในการขนส่งผู้โดยสาร

ปัจจัยในการพัฒนาขนส่งผู้โดยสาร

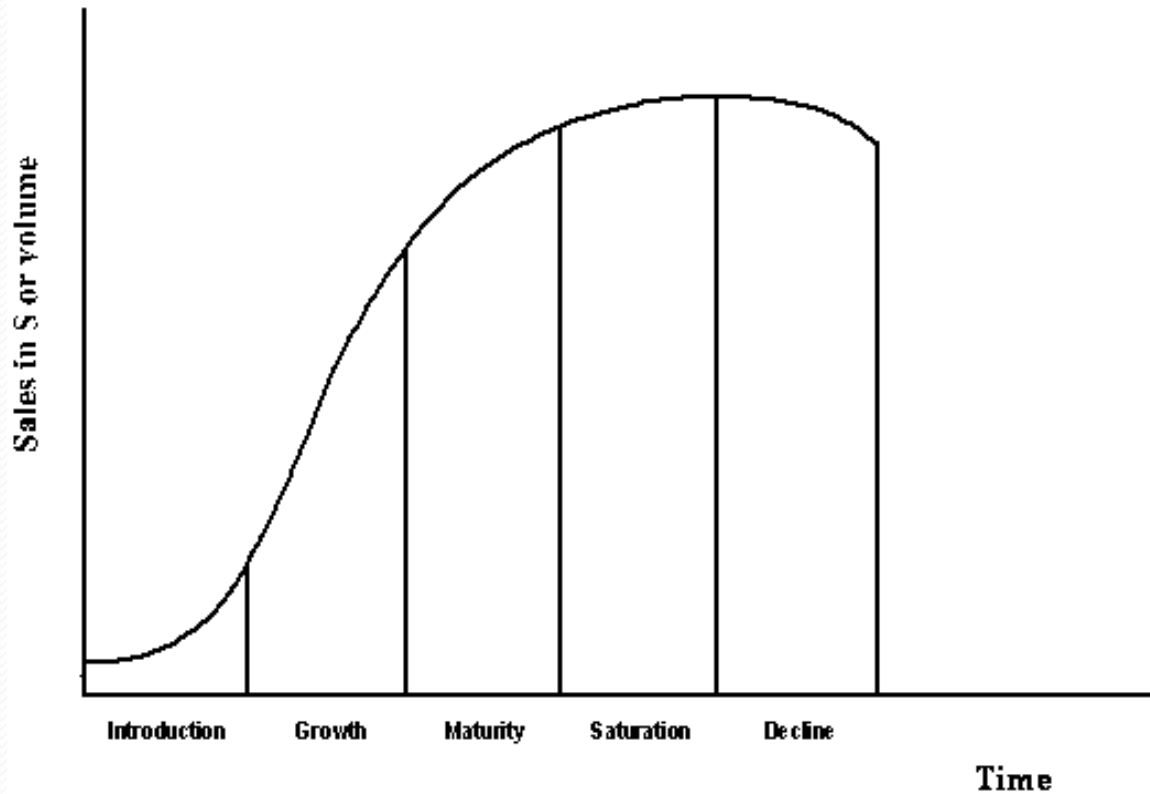
- ด้านผู้ประกอบการขนส่งผู้โดยสาร

- มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้เส้นทางการขนส่งผู้โดยสารเป็นทางตรงเพื่อย่นระยะทางและลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
- มีแนวโน้มที่จะพัฒนาเส้นทางบริการให้เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมและสภาพการขนส่งผู้โดยสารในอนาคต
- มีแนวโน้มที่แต่ละประเภทการขนส่งจะพัฒนาการปรับตัวตามวัฏจักรชีวิต

วัฏจักรชีวิตของการขนส่งผู้โดยสาร

- ขั้นทดลอง (Experimental)
- ขั้นเริ่มขยายตัว (Early Extension)
- ขั้นขยายตัวอย่างรวดเร็ว (Rapid Extension)
- ขั้นอิ่มตัว (Maturity)
- ขั้นเสื่อมโทรม (Decadence)

Business life cycle

- ด้านรัฐบาล

- จัดสร้างอุปกรณ์พื้นฐานทางการขนส่ง

- มอบสัมปทาน

- กำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆและนโยบาย

- ทุกอย่างต้องคำนึงถึงความต้องการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการ
จัดสรรการขนส่งด้วย

WHAT IS LOGISTICS..???

- คำนิยามของ Logistics ตาม Council of Logistics Management (CLM) ในปี ค.ศ. 1998 กล่าวไว้ว่า
- *“Logistics management is that part of the supply chain process that plans, implements ,and controls the efficient , effective flow and storage of goods , services , and related information from the “point – of – origin to the point – of – consumption” in order to meet customers requirement”*

- “Logistics หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ รวมถึงการเคลื่อนย้าย , จัดเก็บ และกระจายสินค้า จากแหล่งที่ผลิต (Source of Origin) จนสินค้าได้มีการส่งมอบไปถึงแหล่งที่มีความต้องการ (Source of Consumption)
- โดยกิจกรรมดังกล่าว จะต้องมึลักษณะเป็นกระบวนการแบบบูรณาการ โดยเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเป้าหมายในการส่งมอบแบบทันเวลา (Just in Time) และเพื่อลดต้นทุน โดยมุ่งให้เกิดความพอใจแก่ลูกค้า (Customers Satisfaction) และส่งเสริมเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าและบริการ ทั้งนี้ กระบวนการต่างๆของระบบ Logistics จะต้องมึลักษณะปฏิสัมพันธ์ที่สอดคล้องประสานกัน ในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน”

กระบวนการของ Logistics

- จะเน้นที่การปฏิสัมพันธ์ในแบบที่เป็นองค์รวมหรือบูรณาการ (Integration) หมายถึงกระบวนการในการจัดการให้วัตถุดิบ (Raw Material) , สินค้า (Goods) และบริการ (Service) เคลื่อนย้ายจากต้นทาง (Source of Origin) ไปยังผู้บริโภคปลายทาง (Consumers Origin) ได้อย่างทันเวลา (Just In Time) และมีประสิทธิภาพ โดย Logistics จะมีความหมายซึ่งเน้นไปในกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้า (Cargoes Moving) ซึ่งมีความหมายรวมถึงการขนส่งสินค้า (Cargoes Carriage) , การเก็บรักษาสินค้า (Warehousing) และการกระจายสินค้า (Cargoes Distribution) กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ (Procurement) และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคาดคะเนของตลาด (Market Predict)

กิจกรรมของลอจิสติกส์

- การขนส่งและการเคลื่อนย้ายสินค้า (Transportation & Moving) รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์ (Packaging)
- ตัวแทนการบริหารการจัดส่งและขนส่ง ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (Domestic & International Transportation)
- กระบวนการ Clearing สินค้า และพิธีการทางศุลกากร (Customs Broker)
- การบริหารจัดการคลังสินค้าภายใน (Inventory Management) และงานที่เกี่ยวข้องกับ Flow ของสินค้า, แรงงานและให้บริการอุปกรณ์เครื่องมือที่จำเป็นในการเก็บรักษาสินค้า

- การบริการคลังสินค้าสาธารณะ (Public Warehouse Provider) และ การกระจายสินค้า (Distribution Center)
- การบริหารท่าเรือ ,การจัดการสถานที่บรรจุสินค้า , การจัดการสถานีขนส่ง ICD , การได้สัมปทานที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง
- กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าเพิ่มทางการตลาดให้กับลูกค้า (Market Value Added) ได้แก่ การส่งเสริมการตลาด , การเป็นตัวแทนในการจัดจำหน่าย , การกำหนดความต้องการของตลาดและจัดการคำสั่งซื้อ (Market Ordering) การให้ข้อมูลเพื่อคาดคะเนและพยากรณ์การขาย (Sale Forecasting) , การแบ่งบรรจุสินค้าและ Packaging, การจัดเรียงสินค้าในห้างสรรพสินค้า ฯลฯ
- การประสานงานกับฝ่ายผลิต (Cooperate with Production) เพื่อประโยชน์ในการจัดการระบบลอจิสติกส์ของกระบวนการผลิตสินค้า หรืองานสนับสนุนการผลิตอื่นๆ เช่น การป้อนวัตถุดิบ , การบริการงานเกี่ยวกับการ ควบคุมคุณภาพสินค้าหรือ QC ฯลฯ
- การจัดการข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

แผนพัฒนาการขนส่งผู้โดยสาร

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งผู้โดยสาร จะประกอบด้วยสาระที่สำคัญอยู่ 5 เรื่อง คือ
 - สรุปสถานการณ์ด้านการพัฒนาการขนส่งผู้โดยสารในระยะที่ผ่านมา
 - ประมวลประเด็นปัญหาของการขนส่งผู้โดยสาร
 - กำหนดเป้าหมายของการขนส่งผู้โดยสาร
 - กำหนดแนวทางการพัฒนาขนส่งผู้โดยสาร
 - กำหนดมาตรการและแผนงานการพัฒนาขนส่งผู้โดยสาร

การพัฒนาศูนย์กลางโลจิสติกส์

Development Logistic Hub

- แนวคิดในการพัฒนา
 - เพื่อสร้างกิจกรรมเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างงาน
 - เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน
 - ลดต้นทุนโลจิสติกส์
 - ตอบสนองตลาดได้รวดเร็ว
 - ประหยัดการลงทุนสิ่งอำนวยความสะดวกและค่าจ้าง

ความสำคัญศูนย์กลางโลจิสติกส์

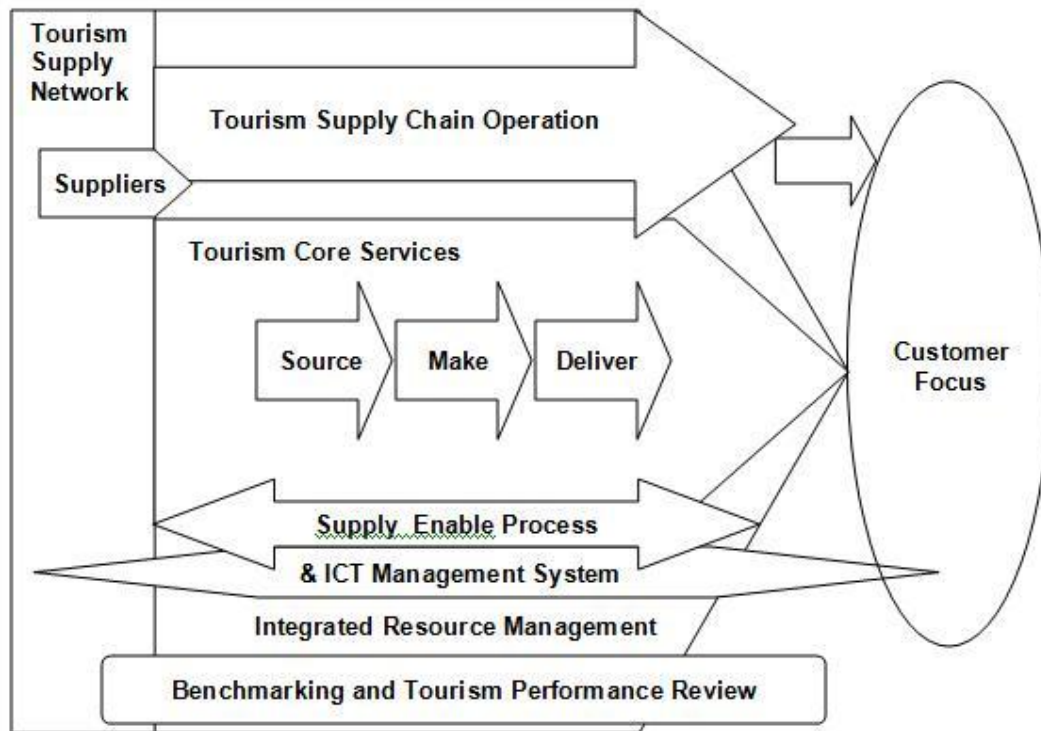
Objectives of Logistics Hub

- สนับสนุนการผลิตไปยังแหล่งผลิตต้นทุนต่ำ
- สนับสนุนการจัดซื้อผลิตภัณฑ์/บริการมาตรฐาน
- สนับสนุนการเข้าตลาดโลก
- สนับสนุนความสามารถในการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้น

โลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว

- โดยโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวครอบคลุมสามเรื่องใหญ่คือ การขนส่งนักท่องเที่ยวและวัสดุสิ่งของ (Physical flow) การให้และรับข้อมูลข่าวสาร (Information flow) และการรับจ่ายเงิน (Financial flow) ในขณะที่เรื่องการขนส่งสำหรับการท่องเที่ยวจะครอบคลุมเฉพาะเรื่องการขนส่งนักท่องเที่ยวและวัสดุสิ่งของเท่านั้น

กรอบแนวคิดสำหรับโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว

Source: Kaosa-ard, Mingsarn and Komsan Suriya. 2008. An Analysis of Tourism Logistics in Tourism City. Chapter 5 in Integrated Development of Sustainable Tourism in the Mekong Region 3. Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University.

โลจิสติกส์ท่องเที่ยวช่วยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร

- โลจิสติกส์ท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยตอบคำถามที่เฉพาะเจาะจงลงไปได้สองอย่าง คือ
- อะไรควรเพิ่มเข้ามา เช่น Linkages (ความเชื่อมโยงที่ต้องเชื่อมกันให้ติด) , Facilities (สิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องมีให้) และ Activities (กิจกรรมที่ต้องจัดให้)
- อะไรควรเอาออกไป เช่น ความไม่มีประสิทธิภาพ ความน่าเบื่อหน่าย ความไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ต้นทุนที่ไม่ควรต้องจ่าย เป็นต้น

กรอบของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

- ก. การเคลื่อนที่ทางกายภาพ (Physical Flow)
 - หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยว การขนส่งนักท่องเที่ยว การลำเลียงสัมภาระของนักท่องเที่ยว และความสะดวกรสบายในการเดินทาง เป็นต้น
- ข. การเคลื่อนที่ของข้อมูลข่าวสาร (Information flow)
 - หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำสถานที่ คำแนะนำเรื่องข้อควรปฏิบัติในสถานที่ และคำเตือนให้ระวังภัย เป็นต้น
- ค. การเคลื่อนที่ด้านการเงิน (Financial Flow)
 - หมายถึง การอำนวยความสะดวกเรื่องการจ่ายชำระค่าสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว และการซื้อตั๋วเดินทางต่าง ๆ

โลจิสติกส์ท่องเที่ยว ต่างจาก การขนส่งนักท่องเที่ยว อย่างไร

- การขนส่งนักท่องเที่ยวเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งในโลจิสติกส์ท่องเที่ยว การขนส่งเกิดขึ้น ณ ช่วงหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ตลอดทั้งเส้นทาง เช่น กิจกรรมการขนส่งด้วยรถบัส กิจกรรมการขนส่งด้วยเรือ แต่ไม่มีกิจกรรมการขนส่งอีกเมื่ออยู่ในที่พัก

แต่โลจิสติกส์ท่องเที่ยวเป็นตัวประสานกิจกรรมการขนส่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน และยังจัดการ ณ จุดที่ไม่มีการขนส่งด้วย

ความเหมือนกันระหว่างโลจิสติกส์ท่องเที่ยว กับโลจิสติกส์การผลิต

- 1. การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการผลิตเหมือนกัน เพียงแต่ผลิตสิ่งที่เรียกว่าบริการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีหน่วยผลิต มีกิจกรรมการจัดการ มีกิจกรรมการผลิต และมีกิจกรรมการส่งมอบผลผลิต
- 2. การท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากภาคการผลิตอื่น เช่นเดียวกับกิจกรรมการผลิตทั่วไปเหมือนกัน

- 3. มีเรื่องการเคลื่อนที่ (flow) เป็นเรื่องหลักในการแก้ปัญหาเหมือนกัน เพราะการ
ท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ (flow) สามอย่าง เริ่มจากนักท่องเที่ยวที่ต้องเคลื่อนเข้า
หาแหล่งท่องเที่ยว (Physical flow) ข้อมูลข่าวสารที่วิ่งเข้าหานักท่องเที่ยว (Information
flow) และเงินซึ่งวิ่งจากนักท่องเที่ยวไปสู่ผู้ให้บริการ (Financial flow)
- 4. มีเป้าหมายที่ความพอใจของลูกค้าเหมือนกัน
- 5. คุณภาพขึ้นอยู่กับความยินดีที่จะจ่ายของลูกค้าที่ก็มีหลายเกรดเช่นกัน

ความแตกต่างของโลจิสติกส์ท่องเที่ยว

จากโลจิสติกส์การผลิต

- 1. นักท่องเที่ยวต่างจากสิ่งของตรงที่เป็นคนมีชีวิตจิตใจและมีอารมณ์ ทำให้การ เคลื่อนที่นั้นต้องจัดการไม่ให้ติดขัด ต้องรวดเร็ว ประหยัด ปลอดภัย แล้วยังต้องสบาย ดังนั้นกระบวนการขนส่ง และการจัดเก็บ (ที่พักค้างคืน ที่พักระหว่างทาง ที่พักรับประทานอาหาร) จึงต่างจากเรื่องสิ่งของตรงที่ต้องคำนึงถึงจิตใจของคน จะตุม ๆ ตาม ๆ หรือเคร่งครัดเร่งรีบเกินไปก็ได้

- 2. นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้บริโภคเคลื่อนเข้ามาหาบริการ ไม่ใช่บริการเคลื่อนไปหาผู้บริโภค เช่น แหล่งท่องเที่ยวเคลื่อนไปหานักท่องเที่ยวไม่ได้ แต่นักท่องเที่ยวเป็นคนเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวเอง การขนส่งจึงไม่ใช่ขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาด แต่เป็นการขนส่งตลาดมาหาแหล่งผลิต
- 3. มีประเด็นเรื่องคน เช่น การเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเจ็บป่วยและการรักษาพยาบาล ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว อาหารการกิน ห้องน้ำ และคนที่ไม่ถูกกันอยู่ด้วยกันก็มักเป็นเรื่อง เป็นต้น

เมตริกซ์หัวใจของการขนส่งนักท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ท่องเที่ยว

ประเภทนักท่องเที่ยว	การขนส่งนักท่องเที่ยว	โลจิสติกส์ท่องเที่ยว
1. คนท้องถิ่นล้วน ๆ ไม่ใช่นักท่องเที่ยว	หัวใจอยู่ที่สามารถวางแผนการเดินทางได้ทุกขั้นตอน และมีเครือข่ายการคมนาคมครอบคลุมทุกพื้นที่	-
2. นักท่องเที่ยวที่ใช้พาหนะร่วมกับคนท้องถิ่น	หัวใจอยู่ที่สามารถวางแผนการเดินทาง "เพื่อการท่องเที่ยว" ได้ทุกขั้นตอน และไม่หลงทาง	หัวใจของโลจิสติกส์ท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ประกอบด้วยหัวใจของการขนส่งนักท่องเที่ยว บวกกับ มีการเชื่อมต่อของยานพาหนะไปจนถึงที่หมาย โดยไม่มีการสะดุด

ประเภทนักเดินทาง	การขนส่งนักท่องเที่ยว	โลจิสติกส์ท่องเที่ยว
<p>3. เฉพาะนักท่องเที่ยวล้วน ๆ ไม่มีคนท้องถิ่น</p>	<p>หัวใจอยู่ที่การจัดรูปแบบการเดินทาง ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย สนุก ปลอดภัย และเต็มอิ่ม</p>	<p>หัวใจของโลจิสติกส์ท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ประกอบด้วย หัวใจของการขนส่งนักท่องเที่ยวฯ</p> <p>บวกกับ</p> <p>การประสานงานระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจ ให้กับนักท่องเที่ยว</p>

บทบาทของโลจิสติกส์การท่องเที่ยว

- 1. แผนการตลาดที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำลังทำขึ้นนั้นควรมีโครงการอะไรมารองรับบ้าง หมายถึงโครงการในทางปฏิบัติ เพื่อให้ดำเนินการได้จริงตามแผน ไม่ใช่โครงการว่าจะไปรอดโชว์ที่ไหนหรือประชาสัมพันธ์อย่างไร แต่หมายถึงว่าโครงการที่จะทำให้คำว่า Amazing Thailand, Amazing Value เป็นจริงขึ้นมา

- 2. แต่ละโครงการ ต้องการการจัดการทางโลจิสติกส์อย่างไร เขียนออกมาในรูปของการบริหารโครงการ เช่น ต้องมีเรื่อง Physical flow, information flow, และ financial flow ในประเด็นสำคัญอะไรบ้าง เขียนออกมาให้ได้ชัดเจน
- 3. จากนั้นจึงมาระบุว่า Flow แต่ละด้านต้องทำอะไร ทำเมื่อไร ใครทำ ใครสนับสนุน มีจุดสำคัญที่ต้องเน้นให้มีคุณภาพ เป็นต้น (อาจจะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาโลจิสติกส์การท่องเที่ยวของ มิ่งสรรพ์ และ คมสัน, 2551)

- 4. ในการวิเคราะห์ที่ไม่จำเป็นต้องทำทุกโครงการและทุก Flow อาจจะเน้นไปที่สักเรื่องหนึ่ง เช่น Physical flow ของโครงการใดโครงการหนึ่ง แล้ววิเคราะห์แบบเจาะลึกลงไปรายละเอียด
- โดยสรุปก็คือ จากการตลาดให้แปลงเป็นการปฏิบัติการโครงการ โดยมองให้เป็นการบริหารโครงการด้านโลจิสติกส์ตามแผนการตลาดที่วางไว้

Checklist โลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน

- 1. คนที่จะขับรถไปหมู่บ้านของท่าน หลงทางไหม
- 2. ไปถึงแล้วมีที่จอดรถไหม
- 3. จอดรถไว้แล้วปลอดภัยไหม
- 4. ถ้าวรถเสีย ราคาน้ำมันหมด รถโดนตะปู มีบริการช่วยเหลือไหม
- 5. ขากลับ หากกลับตอนค่ำมืด จะหลงไหม
- 6. โค้งอันตรายควรบอกด้วย
- 7. ทางอันตรายไม่ควรให้นักท่องเที่ยวขับรถเข้าไป

จำแนกระหว่างคำว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทาน กับ โลจิสติกส์ท่องเที่ยว ไว้ ดังนี้

- กระบวนการจัดหา ผลิต และจำหน่าย มองเป็นเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว เพราะ เป็นเรื่องใหญ่ที่ครอบคลุมหลายฝ่ายไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่นักท่องเที่ยวสัมผัสกับผู้ให้บริการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงว่าผู้ให้บริการท่องเที่ยวซื้ออะไรจากใคร และได้รับความสะดวกในการดำเนินธุรกิจหรือไม่ อีกต่อหนึ่ง

กระบวนการจัดการให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ดีและมีความสุขสนุกสนาน มองเป็นเรื่อง โลจิสติกส์ท่องเที่ยว เพราะเป็นเรื่องจำเพาะที่มุ่งความสนใจไปยังความพอใจของนักท่องเที่ยวโดยตรงและเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้โดยตรง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยว

- ระดับเบื้องต้น (ทำให้เกิดขึ้นได้)
- การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นมาไม่ได้หากปราศจากสามส่วน คือ แหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และระบบโลจิสติกส์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว (โลจิสติกส์ของการท่องเที่ยว คือ การจัดการเรื่อง Physical flow, information flow และ financial flow ในการให้บริการท่องเที่ยว)

- ระดับกลาง (ทำให้ได้กำไร)
- การท่องเที่ยวจะทำให้ได้กำไร จะเกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวใช้จ่ายเป็นเงินมากกว่าต้นทุนของการจัดการท่องเที่ยว
- ในส่วนนี้จึงมีเรื่องที่ต้องคิดอยู่สองส่วน คือ การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้จ่าย และการควบคุมต้นทุน

- ระดับสูง (ทำให้อยู่เหนือการแข่งขัน)

- การท่องเที่ยวจะทำให้ได้กำไร มหาศาล ขึ้นอยู่กับการจัดประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างสรรค์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เหนือกว่าผู้ให้บริการรายอื่น

- ระดับสุดยอด (ทำให้ยั่งยืน)

- การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและไม่ก่อมล ภาวะต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับการรักษา ภาพลักษณ์ของประเทศ การรักษาสภาพแหล่งท่องเที่ยว รักษาอัยาศัยไมตรีของคน ท้องถิ่นที่มีต่อนักท่องเที่ยว การสร้างความคุ้มค่าต่อเงินที่นักท่องเที่ยวจ่าย การสรรหา จุดขายใหม่ ๆ มาเรื่อย ๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวไม่เบื่อ ความรับผิดชอบต่อ สังคม เช่น การกระจายรายได้ไปสู่คนยากจนและคนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่อง เที่ยวโดยตรง ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การเลือกใช้พลังงานสะอาดในการ ท่อง เที่ยว เป็นต้น

อ้างอิง

- คมสัน สุริยะ. 2551. กรอบแนวคิดโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว. [online] www.tourismlogistics.com
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคมสัน สุริยะ. 2551. การวิเคราะห์โลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยว.
- ใน มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ. 2551. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง 3:
- การเปรียบเทียบเชิงโลจิสติกส์. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Lumsdon, Les and Stephen Page. 2004. ?Progress in Transport and Tourism Research: Reformulating the
- Transport-Tourism Interface and Future Research Agendas?. In Les Lumsdon and Stephan Page (eds.).
- 2004. Tourism and Transport: Issues and Agenda for the New Millennium. London: Elsevier.
- ธนิต โสรัตน์. nd. ความรู้เกี่ยวกับลอจิสติกส์เบื้องต้น Basic of Logistics. [online] www2.diw.go.th/logistics/doc.../Tanit_LogisticsBook.doc